Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af **Henning Jensen.**

№ 47. | Torsdag den 21. November 1889. | 4. Aarg.

Indhold. Tro og Tvivl. — Kort Oversigt over Fattiglejens Historie. — Nøden og Hjælpen. — Et Livsbilede fra Heden. — Apothekervæsen. — Rigsdags-Dagbog. — Bekjendtgjørelser.

Tro og Tvivl.

II.

Vi saa i forrige Artikel, at den gængse Mening om, hvad Fritænkeri er, er temmelig ubestemt. Hvad der til én Tid almindeligt henregnes til Fritænkeri, kan til en anden Tid godt forenes med kristen Tro. Intet oplyst Menneske vil nu paastaa, at Solen gaar rundt om Jorden, men derfor henregnes han dog ikke til Fritænkerne.

Skulde man i vore Dage sige, hvori Fritænkeriet bestaar, maatte man vel snarest sige, at det er en Benægtelse af en særlig guddommelig Aabenbaring. Man kan ikke uden videre sige, at Fritænkeriet bestaar deri, at man ikke tror paa en Gud. Thi der er Fritænkere, der tro paa en Gud, og der er andre, som ikke tro, at der er en Gud. Men fælles for alle Fritænkere er, at de ikke tro, at denne Gud har aabenbaret sig paa den Maade, som Kristendommen lærer. De tro ikke, at Jesus Kristus er en særlig Aabenbaring af Guds Væsen. Er der en Gud, siger de, er han den store Ubekjendte. Vi kan ikke sige noget bestemt om ham, Paa samme Maade stille de sig med Hensyn til Spørgsmaalet om et Liv efter Døden. Nogle anse det for sandsynligt, at Livet paa en eller anden Maade fortsættes, andre anse dette for urimeligt. Kristi Opstandelse og Himmelfart benægte de og ligeledes hans overnaturlige Fødsel. Han er for dem et Menneske, født og død som en af os andre, men forøvrigt et af de mest fremragende Mennesker, der har levet.

Grunden til, at Folk bliver Fritænkere, kan være meget forskjellig. Det kan være af Afsky for alt det Hykleri, der bliver drevet med Kristendommen, det kan være, fordi de forveksler Kristendom og Theologi, de antage, at alt det, som til forskjellige Tider er bleven prædiket af Præsterne, er Led i den kristne Tro, f. Eks. Skabelsen i 6 Dage, Helvedstraffens Evighed osv., eller det kan være, fordi deres Forstand vægrer sig ved at kunne tro. Om der er Fritænkere, der ikke tro, fordi de ikke *vil* tro, det er et Spørgsmaal, som er umuligt for Mennesker at afgjøre. Det er i det hele noget vanskeligt at afgjøre, hvad Forhold der er mellem Viljen og Troen. Det rimeligste er vistnok, at Troen er ganske uafhængig af Viljen, at det nytter ikke et Menneske, at han siger: Jeg *vil* tro, lige saa lidt som det nytter ham at sige: Jeg vil *ikke* tro. Kommer Troen ikke til os saa at sige af sig selv, saa kan man ikke paatvinge sig den eller lade sig den paatvinge af andre. Og kommer den, saa kan man vistnok heller ikke tvinge den bort eller lade sig den borttvinge af andre. Man kan tvinge sig selv til at bekjende en Tro, som man ikke har, og man kan tvinge sig selv til at fornægte en Tro, som man har, men selve det at tro eller at tvivle, er vistnok noget, som et Menneske ikke har Magt over. — Vi gjør derfor bedst i, naar vi staar overfor Fritænkere, ikke at dømme eller fordømme, men *bedømme* dem som Mennesker. Lad det være Guds Sag at dømme om deres Forhold til ham. Vor Sag bliver det at bedømme deres Forhold til andre Mennesker, at maale dem med en menneskelig Maalestok og ikke med en kristelig. Og gjør vi det, saa vil det vise sig, at deres Maal ikke afviger synderligt fra andres, at de kan have den samme Godhed og Kjærlighed og Retfærdighed og Sandhedskjærlighed som andre, ligesom der ogsaa kan være braadne Kar iblandt dem.

Og saa er der det med Fritænkerne, at de er i Reglen mere tolerante end de Kristne. Om det nu kommer af, at de, som aabent vedkjende sig deres Fritænkeri, er et lille Mindretal, og om det vilde blive anderledes, hvis de blev et stort Flertal, er vel vanskeligt at sige. Men som Forholdene nu er, er de mere taalsomme end de Kristne. Og det synes, at jo mere „rettroende" de Kristne er, jo mere Omfang i udvortes Henseende deres Tro saa at sige har, desto mere intolerante blive de. Grundtvigianerne er upaatvivlelig de mest tolerante blandt de Kristne her i Landet, og det er ogsaa dem, hvis Tro, rent udvortes set, har det mindste Omfang, idet de kun forlanger Tro paa Trosbekjendelsens Ord, som Menighedens gamle Bekjendelse, uden at forlange Tro paa Bibelen som en Trosregel og Lovbog. Men det skal nok vise sig, at jo mere Grundtvigianerne kommer ind paa den gamle Betragtning af Biblen som en guddommelig Forskrift, desto mere dømmesyge og intolerante vil de blive. Missionsfolkene, som betragter Biblen som en saadan Lovbog, ere derimod yderst intolerante. Og de forlanger ikke alene Tro paa Biblen, men de forlanger Tro paa deres egne Forklaringer af den, som tidt ere højst mærkelige.

Men dette, at Rettroenhed og Tolerance ikke synes at kunne forliges, det tyder paa, at det, som kaldes Rettroenhed, mulig er noget helt andet end det, som Jesus Kristus kalder Tro. Som det gjentagne Gange er fremhævet her i Bladet, var Jesus Kristus alt andet end intolerant, og dog er der ikke den mindste Tvivl om, at hans Tro var af den rette Art. Hans Taalsomhed lagde sig for Dagen deri, at han forlangte ikke, at alle skulde have de samme Meninger om ham, eller han fordømte da ikke Folk, fordi de ikke alle mente det samme om ham. Han saa mere paa, i hvad Retning et Menneskes hele Liv gik, end han saa paa, hvad de mente om ham. Og skjønnede han det, at et Menneskes Liv gik i den rigtige Retning, saa kunde han godt komme ud af det med dem. — Og et Menneskes Livsretning skal særlig bedømmes efter, om han vil unde andre Mennesker Frihed og Retfærdighed. Og i den Henseende kan Fritænkerne godt staa Maal med os Kristne nu til Dags. — Der sidder paa Rigsdagen f. Eks. nogle erklærede Fritænkere. Og det skal siges om dem, at er der Tale om at kæmpe for Friheden og om at skaffe de fortrykte deres Ret baade timeligt og aandeligt, saa er de altid i forreste Række, hvilket paa ingen Maade altid kan siges om de Kristne.

Apostlen Johannes siger, at dersom nogen ikke elsker sin Broder, som han ser, hvordan kan han da elske Gud, som han ikke ser. Og man kan vel deraf slutte, at de, som elsker deres Broder, de har det Kjendetegn, som Gud egentlig ser efter. Og det er det mærkelige, at de erklærede Fritænkere, de har i Reglen en levende Følelse af den Uret, som mange af deres Medmennesker lider under, medens derimod mange, som kalder sig Kristne, slet ikke synes at have Øje for den. — Og den, der stiller sig saadan overfor de smaa Brødre, dem kan vi umuligt dømme. Det vilde være umuligt for et Menneske med Hjærte i Livet at sige til dem, at deres Liv var spildt, at deres Liv var som en eneste stor Synd, og at deres Tilværelse hinsides vilde blive en evig Pine. Men kan vi ikke sige det, uden at gjøre Vold paa vor gode Menneskenatur, saa kan vi være sikre paa, at Gud kan ikke heller, — thi han dømmer dog nok en Del mildere end vi.

Kort Oversigt over Fattigplejens Historie.

Endnu før Kristendommen kom ind i Verden, faudtes der en Fattigpleje. Rigtignok har man kaldt Hedningeverdenen en Verden uden Kjærlighed, men dette er ikke ganske sandt, der fandtes ogsaa i den naturlig Medlidenhed med Nøden. Den Nødlidende blev ikke afvist. Baade i Rom og andre af Oldtidens store Byer sad der talrige Tiggere paa de Steder, hvor Færdslen var livlig, og mangen en lille Mønt blev tilkastet dem af de Forbigaaende. I det hedenske Romerrige var Tiggeriet nemlig ikke forbudt. Det første Forbud udstedtes af en kristen Kejser. Den gamle hedenske Verden kan opvise mange Træk af naturlig Kjærlighed. — Rejsende, Skibbrudne og andre Trængende fik i Reglen den nødvendige Hjælp, og under store Ulykker vistes der ogsaa stor Deltagelse for at afhjælpe den.

Den gamle Verden var gavmild efter en stor Maalestok. Man var gavmild mod Slægt og Venner, mod sin Fædreneby og sine Medborgere. Man uddelte Korn, Vin og Olie, man foranstaltede Skuespil, man indrettede Bade og Bibliotheker for de Fattige. I Grækenlands Hovedstad, Athen, fik Blinde, Lamme, Krøblinger og andre, som paa Grund af legemlig Svaghed ikke kunde fortjene sit Underhold, en daglig Understøttelse. Børnene af dem, der var faldne i Krigen, blev opdragne paa Statens Bekostning, og forældreløse, fattige Børn behandledes med stor Mildhed. I det hele maatte ingen af Athens Borgere lide Nød. Men Understøttelse gaves kun til dem, som havde Borgerret. Den Fremmede maatte skjøtte sig selv.

Ogsaa i Rom gaves der Statsunderstøttelse til Fattige, men paa en anden Maade end i Athen. Først solgte man Korn til de Fattige under den gangbare Pris. Siden vedtog man, at Kornet skulde gives frit, men kun en vis Mængde til enhver. Men dette drog en Mængde Fattige til Rom og paa Kristi Tid ansloges Tallet paa dem, der fik Understøttelse, til 200,000. At være romersk Borger og bosat i Rom var Betingelsen for at komme i Betragtning ved Kornuddelingen. Der førtes ikke nogen synderiig Kontrol med, om man virkelig var trængende. Den, som var opført paa Listerne, fik

et Tegn, som berettigede ham til hver Maaned at hente et vist Kvantum Korn af Statens Magasiner. Senere uddelte man Brød i Stedet for Korn. Desuden uddelte Kejseren Penge ved særlige Anledninger, og der holdtes offentlige Bespisninger. Udgifterne til alt dette naaede tilsidst en utrolig Højde, og Folket demoraliseredes paa det frygteligste. Man fik Afsky for alt Arbejde, og man hyldede enhver ny Magthaver blot for at faa Gaver af ham.

Med Kristendommen kom der en ny Aand ind i Verden. De første Kristne var næsten alle uformuende Folk, og dog forstod de ved Arbejde, Forsagelse og Kjærlighed at lindre al indtrædende Nød. Man fik en hel ny Opfattelse af den Fattige. I det hedenske Grækenland og Rom regnede man ikke den fattige Mand for noget. Man betragtede ham kun som et Middel, som man kunde have Nytte af, men som ogsaa kunde tilføje Skade, og paa denne Betragtning hvilede den hedenske Fattigforsørgelse. Men nu kom Kristendommen med en ny Livsanskuelse. Den Kristne saa i ethvert Menneske en Personlighed, der stammede fra Gud og var bestemt til et evigt Liv. Han saa i ethvert Menneske en Broder, og han gik ud fra, at Ulighederne i Livet mere og mere skulde udjævnes af den gjensidige Kjærlighed, som var Grundsætningen i det kristelige Liv. Øjnene aabnedes for de timelige Goders Ubestandighed, som opfordrede den Rige til Hjælpsomhed og den Fattige til Nøjsomhed. Man fik nu at se Fattige, som bar deres Byrde uden Klage, og Rige, som kappedes med hinanden i Hjælpsomhed.

Da Kristendommen blev Statsreligion, fik Fattigplejen andre Former. Hospitaler og Klostre oprettedes, den private Godgjørenhed afløstes af en massevis Uddeling af Almisser. Det gjaldt blot om at give Gaver efter Kirkens Anvisning, og paa dens Kommando. Karl den Store søgte i det 9de Aarhundrede at frembringe en Forandring heri. Han vilde nemlig forandre denne Uddeling af Almisser i Flæng til en virkelig ordnet Fattigforsørgelse, hvorved Tiggeriet kunde blive afskaffet. Men Tidsaanden var imod disse Bestræbelser, og de blev uden Resultat.

Gjennem hele Middelalderen holdt denne Form for Fattigplejen sig. Man søgte ikke at forebygge Fattigdommen og grundigt at hjælpe dem, som trykkedes af den, men man gav i Flæng til enhver omstrejfende Tigger, og dermed beroligede man sin Samvittighed og mente, at man havde opfyldt sin Pligt som Kristen. Tiggeriet betragtedes ikke som en Skam og fordømtes ikke som noget skadeligt, men det opfattedes tværtimod som et Slags Kald fra Gud. Der dannede sig formelige Foreninger af fagmæssige Tiggere, hvis Bestilling det var at gaa fra Dør til Dør uden anden Livsopgave end den at tigge. De skulde give Folk Lejlighed til at gjøre gode Gjerninger, just derved, at de tiggede. Fattigplejen blev derved aldeles planløs, til ubodelig Skade baade for den virkelig Nødlidende, der skammede sig ved at tigge, og for Arbejdslysten, der kvaltes ved Tiggeriet, og for hele Kirken, idet man ganske tabte Troen paa, at den kunde magte Fattigplejen.

Mod Slutningen af det 15de Aarhundrede sporer man en Forandring heri. Man begyndte at klage over det utaalelige Tiggeri, og da man paa Reformationens Tid fik Øje for alle Kirkens Fejl, blev Klagerne end mere højrøstede. Med Reformationen kom Fattigplejen derfor ind i et nyt Spor. Den forberedte den kommunale Fattigpleje. Sagen var nemlig den, at Kirken, som før havde været en Enhed, blev nu delt, og de forskjellige Kirkesamfund fik saa travlt med at slaas med hinanden indbyrdes og værne om „den rene Lære", saa de ikke fik Tid til at tænke paa Fattigplejen. Ethvert Kirkesamfund havde nok at gjøre med at omgjorde sig med Dogmer og at indpode disse Dogmer i den opvoksende Slægt. Derfor maatte det borgerlige Samfund nu tage Fattigplejen i sin Haand. Men i denne Overgangstid mellem den kirkelige og kommunale Fattigpleje var Forvirringen stor, Tiggeriet vedblev at blomstre, og det er egentlig først i dette Aarhundrede, at Fattigplejen er begyndt at komme ind i et ordentlig Spor, og der staar endnu meget tilbage, før den kan siges at have naaet sit Maal.

Nøden og Hjælpen.

At der er Nød mellem Arbejderne, betvivles næppe længere at noget fornuftigt Menneske, som virkelig kjender deres Vilkaar. Arbejdsløsheden og den derved følgende Sult i Byerne samt den lave Arbejdsløn og den dermed følgende Sult paa Landet, er saa aabenbare Kjendsgjerninger, at de en Gang kjendt ikke længere lader sig omtviste. Det er en Nød, som ikke blot kan fattes af Arbejderne selv, skjønt den, som har Skoen paa, selvfølgelig ogsaa bedst føler, hvor den trykker. Men mange forholdsvis velstillede Folk har ogsaa Øje for Smaafolks daarlige Kaar — Højremænd saavel som Venstremænd, Godsejere, Godsforvaltere, Præster og Læger saavel som Bønder. Naar de hører eller ser, hvorledes Tilstanden er og de har en lille Smule Omløb i Hovedet, kan de alle forstaa, at her er Nød paa Færde. Og i Samtaler kan de tale meget stærke Ord om de frygtelige Lidelser, som de fattige maa gjennemgaa.

Offentlig holder de ganske vist ikke saa meget af at sige det. Men der er heller ikke nogen, der vover at skildre den danske Landarbejders Stilling som *god*. Man vover næppe i et Foredrag at bestride Nødtilstanden. Og i nyere nordisk Literatur har hidtil ingen bestridt den, hvor mange Afskygninger end Literaturen rummer. Alle Sagkyndige synes her at være enige. Digtere, Læger og Nationaløkonomer er sikkert her de mest sagkyndige. Digteren kjender de sjælelige Lidelser, Lægen de legemlige og Økonomen kan med tørre Tal slaa

fast, hvorledes den økonomiske Stilling er, hvor meget Arbejderen tjener og hvad han kan kjøbe for sin Løn. Men hvad enten disse Folk er Højremænd, Venstremænd eller Socialdemokrater, viser deres Skildring altid, at Nøden sidder til Huse. Alle maler selvfølgelig ikke med lige mørke Farver, det forstaar sig, men Grundtonen er den samme i alle Billederne. Den ene Poet kan lade sine Personer slippe lidt lettere igjennem Verden end den anden. Men at der bliver Nød i et Hjem, der skal holdes oppe ved en aarlig Indtægt af 224 Kr., at der under de Forhold kommer Sult og Næringssorg og flere baade aandelige og legemlige Lidelser, — det er noget, som de alle forstaar. — Imellem Nationaløkonomerne kan det være et omtvistet Spørgsmaal, om Landarbejderens Indtægt i Penge (foruden hans egen Kost) er 180, 224 eller 240 Kr. eller om han paa egen Kost mangler 140, 160 Kr. eller endnu mere i at have tilstrækkeligt Underhold for sin Familie — men at de i alle Tilfælde har for lidt, at de aldrig faar tilstrækkelig Føde til Familien, det er en sørgelig Kjendsgjerning, som der ikke længere er nogen Strid om.

Om Fødens Art siger Lægen Th. Sørensen, der ogsaa beskjæftiger sig med Nationaløkonomi:

Arbejderne faar ikke Raad til at kjøbe Mælk, heller ikke Smør eller Ost, endnu mindre Æg, Fløde eller Øl. Der spares paa Kaffe og The, endogsaa paa Cikorie. Vandmad gaar i Stedet for Mælkemad, amerikansk Fedt gjør det ud for Smør, og Kartofler maa ofte erstatte Brødet. Fedtebrød, Vandmad og Kartofler udgjør Levemaaden for de jyske Landarbejdere, hvis Kaar Hr. Sørensen har undersøgt. — Om Landarbejderens Kost i Nordsjælland siger Dr. Cold, der i 27 Aar har været Enelæge i Frederiksværk: „Cikoriekaffe, salt Sild, Kartofler, Rugbrød og amerikansk Fedt, det er Kosten, der, naar det er Højvande, krydres med lidt Byggryn, Centrifugemælk og lidt amerikansk Sideflæsk."

Under sin lange Virksomhed har Dr. Cold tillige lagt Mærke til, at Sundhedstilstanden bliver daarligere mellem Smaafolk paa Landet. Det har andre Mennesker ogsaa lagt Mærke til, og de tror da, det kommer af — Vakcinationen. Men Dr. Cold viser, at de Sygdomme, der er i Tiltagende, særlig er saadanne, som følger af mangelfuld Ernæring, — han nævner Blegsot, Blodfattigdom, Tuberkulose (Lungesvindsot), Kjertelsygdom, Mavekatarrh . . . endvidere forskjellige Nervesygdomme, ja endogsaa Sindslidelser.

I „Berlingske Tidende" har Distriktslæge Schleisner fra Samsø givet sin fulde Tilslutning til Dr. Colds Udtalelser, hvilke han mener kan tiltrædes af de fleste Læger, „idet vi har gjort den samme Erfaring."

Naar Nøden er saa stor, naar den erkjendes fra alle Sider og den tilmed skildres i vort Lands mest konservative Blad, Regeringens eget Organ, — saa burde man deraf kunne slutte, at alle ogsaa kunde enes om Hjælpen. Al Snak om „Selvhjælp" i Sygdom og Alderdom skulde man synes haabløs paa de Indtægter, med den Føde og under Væksten af saa frygtelige Sygdomme. Det eneste, der kan hjælpe grundigt her, synes at være direkte Statshjælp — fri Læge, Medicin og Hospitalspleje og en bestemt Sum til alle Fattige over en vis Aldersgrænse uden nogen Fordring paa Bidrag til Sygekasser eller andre Kasser.

Men det er det fortvivlede ved denne Sag, at medens alle er enige om Umuligheden af, at Arbejderne kan skaffe sig nødvendig Føde, saa fordrer mange alligevel, at de skal yde ganske betydelige Bidrag til en Mængde Kasser. I alle de Forslag, der hidtil har været fremme baade fra Højre og Venstre, har man forlangt „Selvhjælp" af Arbejderne. Men hvorledes man kan fordre, at Folk, der ikke har det daglige Brød, skal lægge noget op til Tider, der bliver endnu daarligere — det er dog temmelig uforstaaeligt. Og om dette Punkt kunde vi sikker trænge til en Forhandling. Her er et Omraade, hvorpaa Højremænd, Venstremænd og Socialdemokrater maa kunne mødes i et Ordskifte. Grundlaget er den fælles Erkjendelse af Nøden.

J. P. Sundbo.

Et Livsbillede fra Heden.

Ude paa de jydske Hedevidder kæmpes den ikke mindst haarde Kamp for Existensen. De Individer, som Forsynet har anvist Livet derude, har alle over sig et ejendommeligt Præg, noget træt og ligesom forstenet, som naturligt maa affødes af Hedens ensformige Liv og dens Faddergave: Evindelig Slid og Slæb under Afsavn af saa godt som alle Livsnydelser. Hedeboerne hører ikke til de, man spørger mest fra; de strænge, kummerlige Kaar bæres i Stilhed. Men i vor Tid, hvor Kravene om Livsnydelse toner saa højt, er det paa sin Plads at høre fra denne Klasse af vore Landsmænd, — at se et Billede af en Families mangeaarige Stræben fremad mod en blidere og lysere Tilværelse, stadig under de ugunstigste ydre Betingelser — thi saadan kan med Sandhed Husmandskaarene paa Heden siges at være — samt under Savnet af næsten alt det, som selv de simpleste Arbejderfamilier i Byerne betragte som ganske uundværligt. Om en saadan Familie har jeg indhentet paalidelige Oplysninger, som med Undtagelse af Sted- og Personnavne her skal gjengives, og hvem der har lidt Kjendskab til Forholdene, vil let kunne finde lignende Exempler.

For godt en Snes Aar tilbage var der en Bondekarl, hvis hele Ejendom bestod i et sundt Legeme og et Par arbejdsvante Næver, som giftede sig med en Bondepige, akkurat lige saa rig. De slog sig ned ude paa Heden, i en gammel faldefærdig Rønne. Af deres tidligere Husbonder havde

de laant 2 à 300 Kr,, og saaledes kunde de udbetale saa meget paa „Ejendommen", at de i alt Fald af Navn bleve Ejere deraf. Omkring Hytten var der opbrækket saa megen Hede, at der til Nød kunde sultefødes et Par Hedekøer, og en gammel Skralle fulgte med i Kjøbet — det eneste Levende, som det unge Par blev Ejer af, og som saa noget nær var deres eneste Indbo, da de slog sig ned. Det var ved Efteraarstid; men en Luxusgjenstand som Varme maatte de foreløbig renoncere paa, al den Stund Hyttens eneste Kakkelovn, en lille Bilægger, af Ejeren var taget ned og bortført, og den unge Kones Dragkiste maatte placeres foran det gabende Hul ind i Lerskorstenen, Ovnen hidtil havde lukket, — for at moderere den rigelige Ventilation. Saaledes var det paa alle Omraader. Imidlertid tog de Unge fat med frisk Mod. Medens Manden tilbragte sin meste Tid paa Dagleje, asede Konen hjemme baade i Hus og paa Hede. Lidt efter lidt afsvedes og opbrækkedes det ene lille Stykke Hede efter det andet og gjordes ryddeligt for Sten. Der udførtes saaledes i Aarenes Løb et Arbejde, som de Færreste kun tilnærmelsesvis kan gjøre sig et rigtigt Begreb om. Over Tusende Vognlæs Sten ere opsamlede af Markerne, bortførte, lagt op til Gærder eller benyttede som Dræn i et tæt ved Huset beliggene Kærstykke, som ogsaa inddroges under Kultur.

Efterhaanden viste sig da ogsaa Frugterne af deres møjsommelige Slæb. Ved den udvidede Drift er det nu bleven muligt paa samme Ejendom at kunne holde en halv Snes Fækreatur, deriblandt et Par Stude som Trækdyr, en Del Faar og nogle Svin; men selvfølgelig er da ogsaa Prioritsgjælden forstørret ud over den oprindelige. I den forløbne Aarrække har Parret desuden opfødt en Børneflok paa 6, der alle ere i Live. En saadan Familie er en betydelig Udgiftspost. Dog koster det adskilligt mindre paa Heden end noget andet Steds at have Børn. Forældrene lader Børnene tidlig gjøre Nytte med Kvægets Pasning og lignende Arbejder, og 10 Aars Purken maa ud i Sommertjeneste for af tjene Føden og lidt til Tøjet. Alt i Huset gaar under Iagttagelse af den største Sparsommelighed, og Børnene, der ikke ser andet, hverken i deres Hjem eller hos Naboerne, befries for den Utilfredshed, som saa let fremkommer ved Synet af andres gunstigere Kaar. Hvorvel Omstændighederne i det her skildrede Hjem især i Begyndelsen vare særdeles smaa, har Familien dog aldrig kjendt til virkelig Nød, medens det selvfølgelig ikke er Herreretter, der vankede. Kartofler med Salt var Hovedretterne; thi af disse bar Ageren rig Høst. Brød var derimod en Artikel man ikke altid saa til Hverdage.

Nu er Manden noget over de Halvhundrede, og han ser meget ældre ud, furet, krumbøjet og med et slidt Udseende. Konen har derimod bedre holdt sig. Parret er særdeles tilfreds med deres Stilling og sige, at de har det saa godt. De har af deres voxne Børn to hos sig, der tage det haardeste Arbejde af for dem. Man føler sig til Pas med at se paa denne Familie; den er som en levende Illustration til Verset:

„Lad Nøjsomhed være din Kongelov —
ej fattig er den, som har til Behov."

En Jyde.

Apotekervæsen.

Mange mærkelige Mumier af fordums Kortsynethed haves endnu som betydende Systemer midt iblandt os, og mange moderne Ministerialismer række den trofast Haanden for med forloren Faderligheds-Aand at lægge en naturlig og fri Udvikling alle mulige Hindringer i Vejen.

Men bedre Illustration af Tilstanden i et sørgelig slet ledet Land end Danmarks Apotekervæsen, kan man dog lede om.

Apotekernæringen er monopoliseret. Ikke enhver kan gaa hen og oprette Apotek eller drive Apotekerhandel. For at kunne blive Apoteker maa man for det første være Cand. pharm., d. v. s. have taget Examen i Læren om Lægemidlerne og deres Tilberedning. Og for det andet maa man være i lovlig Besiddelse af et af de allerede bestaaende Apotheker. Man maa med andre Ord enten kunne kjøbe et saadant, hvortil der fordres en temmelig betydelig Kapital, da der altid er „god Forretning", eller ogsaa maa man vente, til man ved Kongens eller et Ministeriums Naade „kaldes" til en saadan Forretning.

Da Apotekerne ikke er udsat for den almindelige Konkurence, og da Apotekervarer jo er Ting, som Menneskenes Børn i Sygdomstilfælde *skal* bruge, saa er en saadan Geskjæft altid meget indbringende. For at forhindre alt for begjærlige Sjæle blandt Apothekerne i at tage for deres Varer alt, hvad de kunne have Lyst til, er der paa de fleste Lægemidler fastsat en Maximalpris eller Maximalfortjeneste, ud over hvilken Begjærligheden ikke maa gaa. Denne Grændse er imidlertid altid saa høj — i Reglen flere Hundrede pCt. — og dertil saa vanskelig at kontrollere, at den ikke i nogen væsentlig Grad er til Hinder for en almindelig Opskruning af Priserne.

Lægernes Antal er i temmelig stadig Stigen, Medens man i ældre Tider kun havde Læger i Kjøbstæderne, og Landboerne altsaa ofte maatte kjøre flere Mil for at faa fat i en Læge, saa findes der nu et meget anseligt Antal Læger bosat rundt omkring i alle Landsbyer, saa naar undtages Jyllands allertyndest befolkede Egne, har man vel sjældent mere end højst én Mil til nærmeste Læge.

Apoteker derimod findes kun hist og her med mange Miles Mellemrum. Undertiden kan man kjøre — eller gaa — en Mil i Øst til nærmeste Læge og bag efter 3 Mil i Vest til nærmeste Apotek.

Man har forsøgt at bøde noget paa disse Urimeligheder ved at lade Lægerne have Udsalg af en Del Apotekervarer. Men denne Ordning er vel omtrent den slettest mulige, Dels er nemlig en meget betydelig Del Medicin af den Beskaffenhed, at dens Værdi forringes eller helt ødelægges ved at opbevares i tilberedt Stand, og da Medicinen selvfølgelig alligevel skal afhændes, bliver det et tvivlsomt Gode at kunne faa Medicinen hos Lægen. Dels kan Lægen naturligvis ikke til enhver Tid være forsynet med alle Slags, og han vil derfor være fristet til at ordinere Nr. 2, naar han mangler Nr. 1. Følgen bliver i begge Tilfælde, at de Syge faar Medicin af en anden og daarligere Art end heldigst er. Den tilstrækkeligt højt beregnede Pris bliver derimod næppe ringere, da Lægen vel som oftest maa beregne sig en lille Avance for sin Apotekerulejlighed.

Pharmaceutiske Candidater uddannes der aarlig en Mængde af. Her som alle Vegne er der rigelig Tilgang. Det er imidlertid kun meget faa af disse, der nogensinde naar Værdighed som Apotekere. En stor Del af dem gaar over i andre Livsstillinger, som Bryggere, Kjøbmænd; andre kaste sig ind paa Opfindelsernes vide Mark og blive Fabrikanter af en eller anden Livselexir eller Haarolje, og Størstedelen af Resten henslæbe deres Liv som Provisorer i uselvstændige, til dels daarligt lønnede Medhjælperstillinger hos de mere lykkelige Indehavere af Monopolerne.

Men naar der nu i saa følelig høj Grad er Trang til flere Apoteker, og naar der er mer end nok af Mænd med tilstrækkelige Kvalifikatjoner til at forestaa saadanne, hvorfor oprettes der saa ikke flere?

Det gamle Ord: „De, som hjælper strax, hjælper dobbelt, maa man tidt sande, naar man har Brug for Læge eller Apotek. Dersom de Herrer, der burde svare paa ovennævnte Spørgsmaal, og i hvis Magt det staar at afhjælpe det fremstaaede Savn, følte dette i samme Grad som Smaafolk paa Landet, saa vilde vi maaske endda snart faa — flere Apoteker og billigere Medicin.

A. Nøhr.

Rigsdags-Dagbog.

Den IIte November. Som før bemærket her i Bladet vakte det almindelig Forundring i Folkethinget, at Kvaksalverloven ikke blev Gjenstand for nogen Forhandling, da den var til første Behandling. Denne Sag har nemlig i Aarenes Løb gjentagne Gange været paa Bane, og altid givet Anledning til en livlig Debat. Da Sagen nu kom til anden Behandling viste det sig da ogsaa, at den kunde give Stof til et helt Møde.

Det foreliggende Lovforslag, som er indbragt af Venstres Bestyrelse, gaar ud paa, at naar en Kvaksalver ikke tilføjer Patienten nogen Skade, skal han være fri for Straf. — Som Forholdene nu er bliver nemlig enhver, som tager en Syg under Behandling, straffet, selv om den Syge er bleven helbredet, og selv om Kvaksalveren ikke har taget det mindste for Kuren, ja maaske ovenikjøbet givet Patienten Penge til. Dette er f. Eks. Tilfældet med den bekjendte Hr. v. Huth, der vitterlig har helbredet Mennesker, der var opgivet af Lægerne, og — da han er en velstaaende Mand, — tillige jevnlig givet dem betydelige Gaver. — Saadan som Loven nu udføres i Praksis, giver den altsaa faktisk Lægerne Eneret til at helbrede Folk. Kan man ikke blive kureret af en Læge, saa har man ganske simpelt den Forpligtelse at lægge sig til at dø, selv om der er en anden, som muligt kan gjøre En rask. Dette synes unægteligt at være meningsløst. Der kunde vel endogsaa være Rimelighed i at sige, at det maatte være Folks egen Sag at afgjøre, enten de vilde søge Hjælp hoe Læger eller Kvaksalvere; men der er ingen der tænker paa at gaa saa vidt. Man har ikke noget imod, at Loven bestemmer Straf for ligefremme Bedragere, der anvende Kure, der kunne blive skadelige for Patienter, og ligesaa lidt har man noget imod, at smitsomme Sygdomme ikke maa behandles af Kvaksalvere, da deres Bekæmpelse derved kan blive forhindret. Men at straffe *enhver* uden Forskjel, selv om de faktisk helbreder visse Sygdomme, — det er aabenbart at gaa for vidt.

Der er nemlig en Omstændighed, som man hidtil ikke har lagt nogen Vægt paa, men som dog har sin store Betydning. Alle ere nemlig nu enige om, at en væsentlig Betingelse for, at man kan blive helbredet for mange Sygdomme, er den, at man *tror*, at den som man spørger til Raads ogsaa *kan* helbrede En. Grunden til at en Læge i Reglen kurerer Folk bedre end en Kvaksalver, er i mange Sygdomstilfælde den, at man har mere Tro til Lægens Hjælp end til Kvaksalverens. Men har man et saadant Sygdomstilfælde, hvor det netop er den sjælelige Paavirkning det kommer an paa, og har man saa mere Tillid til, at en Kvaksalver kan helbrede det end en Læge, saa *kan* han det ogsaa. Thi der *er* Sygdomstilfælde, hvor det slet ikke er Videnskaben der helbreder, heller ikke Medicinen, men netop den sjælelige Paavirkning. Og den, som man i saadanne Tilfælde har størst Tillid til, vil ogsaa være den bedste Læge, selv om det er en klog Kone. — Desuden kan det heller ikke benægtes, at der kan være enkelte Mennesker, der har et særlig godt Greb paa at kurere en eller anden speciel Sygdom, og det vilde dog være ganske meningsløst at forhindre dette.

Forhandlingerne endte med, at der blev nedsat et Udvalg. Man maa haabe, at det maa lykkes dette, at træffe den rette Grænse i denne noget vanskelige Sag.

13de November. Forslaget til Forbedring i Fæste-

og Lejehusmændenes Kaar var til anden Behandling. Som man vil mindes gaar Forslaget ud paa at sikkre disse Husmænd mod ganske vilkaarlige Opsigelser af deres Herskab. De skal tilsikkres Brugen af Husene i 12 Aar, og de skal i visse Tilfælde kunne faa Erstatning for Forbedringer af Jorden, naar saadanne Forbedringer ere udførte, enten efter Ejerens Paalæg eller med hans Samtykke. Lovforslaget er, — som *Lauritzen* meget rigtig bemærkede, — en simpel Retfærdighedshandling mod Husmændene, som han mente burde vedtages enstemmigt baade af Højre og Venstre. Han udtalte tillige, at kunde et saadant Forslag ikke vedtages, saa var Haabet om at faa vedtaget nogetsomhelst kun meget ringe. I samme Retning talte *R. Clausen*, *Leth* og *A. Sørensen*. Den sidste henledte navnlig Opmærksomheden paa Husmændene paa Samsø, der er saadan stillede, at de kan opsiges med et Fjerdingaars Varsel. De er altsaa bogstavelig ikke engang sikkre paa at komme til at *høste*, hvad de selv har *saaet*. Han gjorde tillige opmærksom paa, at *N. Andersen*, Kjerteminde, for et Par Aar siden, da Sagen var til Behandling, havde udtalt, at der indeholdtes ikke mere i Lovforslaget end hvad ret og billigt var. *Nu* var N. Andersen derimod frafaldet denne Mening og havde kun villet gaa med til nogle ganske intetsigende Forandringer i det bestaaende Forhold. — Men al Veltalenhed prellede af mod Højres haarde Hjerter. De slipper ikke det Tag, de har i Lejehusmændene. Hvorfra skulde de ellers ogsaa faa deres Stemmer til Valgene? Højres Modstand mod dette Lovforslag er, — sét fra et politisk Standpunkt, — „klog". Men det er vel et Spørgsmaal, om de ikke for en enkelt Gangs Skyld burde lade Retfærdigheden sejre over Klogskaben. Dette vilde ganske vist være en Undtagelse fra den sædvanlige Regel. Men man har ingen Skam af at lade Hjertet raade for en Gangs Skyld.

Godsejerne plejer gjerne at sige, at deres Husmænd har det godt. Dette kan i mange Tilfælde være sandt nok. Der er sikkert mange Godsejere, som bortlejer Husene paa ret billige Vilkaar, og som i det hele ikke er strenge Herskaber, *især* naar Husmændene vil stemme efter Herrernes Ønske. Men naar saa Godsejerne er saa humane, som de gjerne vil have Ord for, hvorfor vil de saa ikke bortleje Husene paa 12 Aar? Hvorfor vil de have Ret til at opsige dem paa et halvt Aar? Mon de selv vilde være fornøjede ved den Tanke, at de kunde blive smidt fra Godset med et halvt Aars Varsel? — Ja, siger Godsejerne, men der er da Forskjel paa os og Husmændene. Ja, ganske vist! Godsejeren har Tusinder af Tønder Land og Husmanden har tre. Dette er unægtelig en Forskjel. Men hvad Forskjel er der saa mere? Er Husmanden ikke et Menneske ligesaa godt som Godsejeren? Og er de tre Tønder Land ikke en ligesaa nødvendig Livsbetingelse for ham, som de Tusinder Tønder Land for Godsejeren? Og kan Husmanden ikke have sit tarvelige Hjem ligesaa kjært som Godsejeren sit rige? Alt dette skulde Godsejerne tænke paa. Og saa skulde de tilsidst tænke paa, at naar de vil have Lov til at opsige Husmændene med et halvt Aars Varsel, saa *kan* der komme en Tid, da Husmændene opsiger Godsejerne uden nogetsomhelst Varsel. For nu er rigtignok Husmændene svage. Men der *kan* komme Tider, da Husmændene er ovenpaa. For naar alt kommer til alt, saa er der dog mange flere Husmænd end Herremænd.

Hr. Hørup har den 13de November tiltraadt sit Fængsel paa Christianshavn. Som bekjendt staar der i Grundloven, at en Rigsdagsmand maa ikke fængsles under Samlingen, men som bekjendt er det ogsaa gaaet med denne Paragraf i Grundloven som med mange af de andre. Den bliver slettet ud af dem, som har Magten. Man tager det ikke saa nøje med en Pølse i Slagtetiden. Hr. Hørups Fængsel er en almindelig Fangecelle. Tobaksrygning er bleven ham forbudt. Ei heller maa han modtage Besøg undtagen af sin Familie engang om Ugen og af et Medlem af *Politikens* Redaktion ligeledes engang om Ugen. Hvorfor skulde man ikke gjøre Livet saa surt som muligt for en af sine dygtigste politiske Modstandere. Naar man er ondskabsfuld, hvorfor skulde man saa ikke gjøre sig den Fornøjelse, at give denne menneskelige Følelse Luft? Hr. Nellemann kan synge ligesom Lamek: Halvfjerdsindstyve Gange hævnes skal Sylow. — Smaa Aander, smaalig Hævn.

Det synes at være Højres Taktik for Øjeblikket, at ville drille og irritere Venstre saa meget som muligt. Sagen er den, at Højre vil have os til at slaa ind paa Visnepolitiken igjen. De vil give Hr. Berg Vind i Sejlene. Ved at modsætte sig ethvert ubetydeligt Fremskridt og ved at behandle politiske Modstandere hensynsløst, vil de bestyrke Vælgerne i det Indtryk, at Hr. Berg har Ret, at Visnepolitiken er den eneste forsvarlige Politik. Derfor roser de ved enhver Lejlighed Hr. Berg og fremstiller ham som et lysende Eksempel paa en Venstremand. — Slige Fif er imidlertid altfor plumpe. Venstre gaar sin Gang og holder fast ved sin Politik. Jo mere Højres Vildmænd søge at faa os bort fra den, desto mere sikkert er det, at det er den rigtigste.

14de November. Forslaget om Handel med og Udskjænkning af alkoholholdige Drikke var til første Behandling og fremkaldte en livlig Debat. Forslaget er indbragt af en Del Venstremænd, og er et Led i Bestræbelserne for at komme det noget for stærke Drikkeri her i Landet tillivs. Det tilsigter nemlig at lægge adskillige Hindringer i Vejen for Handelen og Udskjænkningen af denne Vare, og derved gjøre Fristelsen for skrøbelige Medmennesker noget mindre. Det er jo nemlig klart nok, at jo lettere Adgangen er, desto større er ogsaa Fristelsen. Man var fra de forskjellige Sider enige om, at Forslaget ikke kunde bruges i den Form, hvori det var indbragt, da det greb for dybt ind i de bestaaende Forhold. Men paa den anden Side

erkjendte man, at noget burde der gjøres i den Retning, og Ministeren, Hr. Ingerslev, antydede, at han vilde indbringe et lignende Forslag i en nær Fremtid. Den der var mest imod Forslaget var *Hr. Berg*, der mente, at det nyttede ikke ved udvortes Foranstaltninger at modarbejde Drikkeriet. Modstanden herimod skulde komme indenfra, og den stigende Oplysning og Moral og Villiestyrke i Folket vilde føre til, at Drikkeriet aftog. Han mente, at dette allerede havde vist sig, og at der nu ikke blev drukket saa meget som i ældre Tid. — Dette er dog vistnok ikke ganske rigtigt. Det er faktisk, at der nu bliver drukket *mere* end før. Men Forskjellen er den, at i ældre Tider tog Folk sig ved enkelte højtidelige Lejligheder en dundrende Rus, men drak saa ikke til daglig, hvorimod f. Eks. Bajerne nu for mange Mennesker udgjør en Del af det daglige „Brød". Det er ogsaa et Spørgsmaal, om den større Oplysning i og for sig giver Folk mere Modstandskraft i dette Forhold. Det er ganske vist, at Oplysningen paa mange Omraader befordrer Moralen og gjør Sæderne bedre. Men om den udretter noget paa dette Omraade er vistnok tvivlsomt. Hr. Berg tager vist ogsaa fejl i, at Viljestyrken nu er større end i ældre Tid. Den nuværende Slægt med sit rastløse, anstrængende Arbejde paa alle Omraader er langt mere nervøs og overanstrængt end i ældre Dage, og dette udvikler ikke Viljeslivet, men slapper det snarere, medens det paa den anden Side fremkalder Trangen til kunstige Opmuntringsmidler, som atter føre en større Slappelse med sig. Der er derfor ingen Tvivl om, at Tanken om at indskrænke Lejligheden til at komme i Besiddelse af disse Opstrammere i og for sig er god, og denne Tanke har ogsaa givet sig Udtryk i de forskjellige Landes Lovgivning.

For Centrifugemejerier.

J. Evalds Centrifugeremme, Snore og Patent Drivremme. Koste, Boner og Centrifugebørster. Transportspande af Staalplade, Stjerneolje, Maskinolje og alle Sorter Maskinpakning, billigst hos

Chr. F. Berg, Vesterbrogade 12.

Telefon Nr. 1045. Kjøbenhavn. K.

En Dreng i 14—15 Aars Alderen med gode Skolekundskaber som har Lyst til at lære Handelen, kan faa Plads strax i Jyderup Brugsforening Nærmere ved Henvendelse, med Anbefalinger for Paalidelighed og Dygtighed til *Morten Larsen*, Jydstrup pr. Ringsted.

Maskinistexaminerne.

Konstruktør Hoffmeyer, Tordenskjoldsgade 17, underviser og giver alle Oplysninger gratis.

V. Stein's

kemiske Laboratorium og Kontrol-Anstalt

er i Nørrevoldgade Nr. 12.

Kjøbenhavn, K.

Cand. pharm. Fred. Nielsen,

Horsens.

Teknisk-kemisk Fabrik

og

Materialhandel.

Hovedartikler:

Mejeripræparater.
Maskin- og Centrifugeolier.
Pakfarver for Hjemmefarvning.
Malerfarve til Oliemaling m. m.
Prislister sendes paa Forlangende.

Marinus Ulsø,

St. Pederstræde 17,

er en **god** og **billig Skræder.**

Amerika.

Kort og fuldstændige Beskrivelser over

Manitoba og det nordvestlige Canada,

et udmærket Sted at bosætte sig, tilsendes gratis, ligesom paalidelige og samvittighedsfulde Oplysninger om Rejsen dertil meddeles af

Joachim Prahl,
Den Canadiske Pacific Jernbanes Agent,
7 Toldbodgade, Kjøbenhavn K.

Til Australien.

med **Norddeutsche Lloyds** nye

Expres-Dampskibe

„Kejser Wilhelm", „Elbe" 6000 Tons drægtig befordrer Passagerer til **Adelaide, Melbourne, Sydney, Brisbane,** Queensland til særdeles **moderate Overfartspriser.** Nærmere meddeler Selskabets herværende Expeditør.

J. L. Olsen,
26, Lille Strandstræde 26.
Kjøbenhavn.

Til billigste Priser anbefales til kommende Sæson vore anerkjendte

kunstige Gødningsstoffer

i prima tørre og fint pulveriserede Varer, **frit leveret paa samtlige Jærnbanestationer og i samtlige Havne her i Landet.**

E. Frandsen & Meyer, Halmtorvet 57, Kjøbenhavn, K.

KRONESALT,

prima dobb. raff. Smørsalt

fra

Christiansholms Fabriker,

Kjøbenhavn og Fredericia,

første Pris (Sølvmedaille) paa den nordiske Industriudstilling i Kjøbenhavn 1888,

anerkjendt som det **bedste** og **billigste** af alt Smørsalt, erholdes saavel i Sække som i stærke Bøgefustager hos de fleste Herrer Kjøbmænd her i Landet.

Kronesalt udlager meget let og er fuldstændig frit for uopløselige Stoffer. — Talrige Anbefalinger haves.

NB. Kun ægte, naar forsynet med Fabrikens Plombe og hosstaaende Varemærke.

Rasmussen & Olsen. — Kjøbenhavn.